

MUHTEŞEM YÜZYIL'IN SULTANLARI

Zeki Önsöz

Son günlerde Kanûnî Sultan Süleyman ve Hürrem Sultan'la ilgili kitaplar yayınlanıyor. Görsel medya ve sosyal paylaşım sitelerinde de Kanûnî-Hürrem aşkıyla ilgili yazılar yer alıyor. Tarihimizin bu dönemine olan ilgiyi televizyonda gösterilen "Muhteşem Yüzyıl" adlı diziye borçluyuz. Ancak; bu dizide senaristler tarihi birçok yanlış yapmışlar ve öyküyü popüler yapma, daha doğrusu televizyonda izlenme oranını yükseltme (reyting) uğruna bir zamanların ahlâksız Amerikan dizisi Dallas'a benzetmişler. Denilebilir ki; bu bir belgesel değil, kurgudur. O halde; dizinin "tarihimizden bir kesit" diye reklâmı yapılmamalıydı. Seyirciye saygı açısından "seyrettiğiniz bu dizinin tarihteki olay ve insanlarla ilgisi yoktur" yazılmalıydı.

Muhteşem Yüzyıl'da kurgu ve tarihi gerçekler birbirine karıştırılmaktadır. Bu da az okuyan Türk toplumunda kafa karışıklığına yol açmaktadır. İnsanlar, dizide gördüklerini geçmişte yaşanmış kabul etmekte, tarihimizin en büyük padişahı ve yakınındaki devlet adamlarının zampara, haremde bir cadı kazanı, padişah kadınlarının kötülük ve entrikadan başka bir şey düşünmeyen kimseler olduğunu zannetmektedir.

Yazımızın amacı; tarihi bir bakış açısıyla, Osmanlı'da padişahların neden cariyelerle aile hayatı yaşadıklarını, haremde ne olduğunu, her türlü kötülüğü yapan yanında, kalbi vatan ve millet aşkıyla çarpan sultan eşleri de olduğunu göstermektir.

Osmanlı padişahları neden yabancı kökenli cariyelerle aile hayatı yaşamayı tercih ettiler?

Osmanlı padişahları başka bir Türk ailesini tahta ortak etmeme düşüncesiyle hür, Türk kadınlarla evlenmedi. Bu nedenle; Fatih Sultan Mehmet'ten sonra Osmanlı padişahları nikâh yaparak ve özellikle hür kadınlar ile evlenmeyi terk etmişler, yerine kadın efendi, ikbal, gözde veya peyk denilen cariyeler ile yaşamayı tercih etmişlerdir. Padişahların nikâhlı veya nikâhsız bir eş hayatı sürdürdükleri cariyelere "Haseki" veya "Haseki Sultan" denmiştir. Hareme giren kadınların Müslüman Türk kültürüne dayalı ciddi bir eğitimden geçirildiklerini biliyoruz. Harem, tek idarecisinin padişahın annesi olduğu, çok kesin ve katı

kuralları bulunan, yüzlerce genç kızın dönemin ilim anlayışına göre en iyi eğitimi aldığı, nihayetinde de devletin önemli kademesindeki görevlilerle evlendirildiği bir okuldur. Topkapı Sarayı'ndaki harem binaları, aynı dönemdeki Avrupa krallarının şatafatlı sarayları yanında son derece mütevâzı ve sadedir. Harem'in duvarları çini üzerine yazılmış Kur'an ayetleriyle süslüdür. Osmanlı'nın yapısı ırka değil, dine dayandığı için, her alanda din belirleyici temel öge olmuştur. Padişah eşleri de, aldıkları eğitimle Müslüman olmuşlardır. Birçoğu o kadar iyi Müslüman'dır ki, dindaşlarının yararlanması için cami, mescit, çeşme, han, hamam, hastane, imaret gibi sayısız hayır eserleri yaptırmıştır.

Osmanlı padişahları dışarıda değil, evleri olan haremde cariyelerle aile hayatlarını devam ettirdiler. Aynı yüzyıllarda Osmanlı'nın sahip olduğu güçle karşılaştırılmayacak Avrupa kralları, evleri dışında metresleriyle her türlü gayri meşru ilişkiyi yaşıyordu. Almanya'da Saksonya gibi küçük krallıkta, Güçlü August (1670-1733) denilen kralın sayısız metresinden 354 çocuğu olmuştu. Dünyanın en büyük devletinin başı olan Osmanlı da ise padişahlar böyle ilişkiler yaşamadığı gibi, zorla kimsenin karısını kızını kaçırmadı. Elbette tarihi olay ve şahsiyetlere; bugünün mantığı ve yaşama şekliyle değil, o günün değerleriyle bakmak gerekir.

İstisnaları olmakla birlikte, padişahların nikâh yapmadan cariyeleriyle aile hayatı yaşamalarının çeşitli nedenleri vardır. Yukarda açıkladığımız gibi; padişahlar, eşlerinin akrabalarını devlet işlerine karıştırmak istemedi. Günümüzde bile; seçimle gelen iktidarların başını ağrıtan konu, devleti yönetenlerin ailesi ve hanedan söylentileridir. Osmanlı'da padişah kızlarının kocaları özellikle çöküş yıllarında devlete büyük zararlar vermişlerdir. Hür kadın veya cariyelerine istisna olarak nikâh yapan bâzı Osmanlı padişahlarının evlilikleri Hürrem Sultan örneğinde olduğu gibi, Osmanlı Devleti için zararlı olmuştur. Kanuni'nin Hürrem'in entrikalarına alet olması, bu padişahın pek

şanlı geçen ve bütün Osmanlı tarihinin altın devri kabul edilen çağının olumsuz taraflarından biridir. Hürrem Sultan'la başlayan, haseki sultanların devlet işlerine karışmaları yüzyıla yakın sürmüş, bu da Osmanlı Devleti'nin duraklaması, hatta gerilemesinde en büyük rolü oynayan sebeplerden biri olmuştur. Bu uğursuz dönemin haseki sultanlarını sırasıyla yaptıklarıyla görelim;

Hürrem Sultan, kötülükleri başlatan kadın

Hürrem, Kanûnî'nin annesi Hafsa Hatun'un ölümünden sonra Harem-i Hümayun'un mutlak hâkimi oldu. Rakibi Mahidevran'ı Manisa'ya sürdürdü. Düşmanı sadrazam Pargalı İbrahim'i gözden düşürtüp, kellesini aldırttı. Baş vezirliğe kendi adamı ve kızı Mihrimah'ın kocası Rüstem Paşa'yı getirtti. Kendi oğlunu tahta varis yapmak için, Kanûnî'nin Mahidevran'dan olan, çok değerli 1.veliaht şehzade Mustafa'yı, damadı Rüstem Paşa ile birlikte çeşitli entrikalar hazırlayarak, babasına öldürttü.

Hürrem, kendi çocuklarını tahtın varisi yapma uğruna her yola başvurmuş, devlet işlerine ve yüksek siyasete karışmış, oğlu Selim'i tahtın varisi durumuna getirmiştir. Fakat oğlu Selim'in padişahlığını görmeden 52 yaşında ölmüştür. Hürrem, kendinden sonra gelenlere kötü örnek olmuştur. Fakat ondan sonra gelen iki sultan daha vardır ki, kötülükte Hürrem'i geçmişlerdir. Bunlardan biri Hürrem'in torunu, yani Sultan 2.Selim'in oğlu, 3.Murad'ın hasekisi Venedikli Safiye Sultan'dır.

Safiye Sultan, rüşveti her yere sokan kadın

Safiye, Hürrem'den sonra Osmanlı Sarayında devlet işlerine karışan, rüşveti her yere sokan, etrafına topladığı hırsız adamlarla makam ve rütbeleri rüşvetle satan, böylece çok büyük servet sahibi olan kadındır. Devlette her alanda nüfuzu artan Safiye, rüşvetle çok büyük servet toplayarak padişah oğlunu rezil etti, torununun kanına girdi.

Tahta geçen diğer torunu Sultan Ahmet'in yaptığı ilk iş; Safiye'yi eski saraya kapatmak oldu. Siyasi gücü elinde bulundurmaya alışmış Safiye, bu hapis hayatına fazla katlanamayarak öldü.

Kösem Sultan, her türlü kötülüğü yapan kadın

Sultan Ahmet'in, Mahpeyker Kösem Sultan adlı hasekisi, kötülükte Safiye ve Hürrem'i geride bıraktı. Bu kadın, Osmanlı İmparatorluğu'nu bir kraliçe gibi yönetti ve iktidar hırsı uğruna yapmadığı kötülük kalmadı. Sultan Ahmet, hasekisi Kösem'i devlet işlerine karıştırmadı. Kösem, Sultan Ahmet'in vefatından sonra, onun başka kadın efendilerden olan çocuklarının tahta çıkışlarını engellemek için, akıl sağlığı yerinde olmayan, Ahmet'in kardeşi Mustafa'yı tahta çıkarttı. Onun özürlü olduğu anlaşılınca, tahta çıkarılan 2.Osman'ı (Genç Osman) bir müddet sonra, Yeniçeri Ocağı ağalarının önüne rüşvetler dökerek ayaklandırdı. Kazan kaldıran yeniçeriler, genç padişahı tahttan indirip, Yedikule zindanlarında alçakça şehit etti. Yerine Kösem'in oğlu, 11 yaşındaki 4.Murat tahta çıktı. Saltanat naipliğini, daha doğrusu kralieliği Kösem yürüttü. Bu durum 10 yıl sürdü. Murat idareyi ele alınca, kudretli ve sert bir padişah olarak annesini devlet işlerine karıştırmadı. Fakat 4.Murat 27 yaşında vefat etti. Yerine Kösem'in diğer oğlu Sultan İbrahim tahta çıktı. İbrahim Han da annesini devlet işlerinden uzak tutunca, Kösem'in iktidar hırsının kurbanı oldu. Kösem bir daha yeniçerileri elde ederek, kendi öz oğlu İbrahim'i tahttan indirtip, boğdurttu. Yerine Sultan İbrahim'in oğlu, 6 yaşındaki 4.Mehmet tahta çıktı. Kösem yine saltanatı elinde tutacağını sandı. Ancak; Sultan 4.Mehmet'in annesi Hatice Turhan Sultan'ı hesaba katmamıştı.

Hatice Turhan Sultan, Osmanlı sarayında kahraman bir kadın

Büyük valide ile küçük valide sultanlar karşı karşıya geldiler. Halk genç padişah 4.Mehmet'e ve annesi Hatice Turhan Sultan'a bağlıydı. Herkes devlete zarar veren yeniçeri ağalarının saltanatının arkasında Kösem Sultan'ın olduğunu biliyordu. Halk ve harem Kösem'den nefret ediyordu. Kösem bir müddet sonra, yıllardır elinde tuttuğu gücün torunu Sultan Mehmet'le engelleneceğini görüp, onu da ortadan kaldırtmak istedi. Ama bu sonsuz iktidar hırsı Kösem'in başını yedi. Kösem iktidarda kalma uğruna herkesi para ile elde edeceğini zannetti. Kösem'de yalnız iktidar hırsı, Hatice Turhan Valide Sultan da ise vatan ve millet aşkı vardı. Hatice Turhan, Kösem'in genç padişahı zehirletip öldürtmek istediğini öğrenince, hemen harekete geçti. Hatice Turhan Sultan'ın arkasında toplananlar Kösem'i ortadan kaldırmağa karar verdi. Baskın basanın oldu ve

Kösem odasında gizli bir bölmeye saklandı ise de cellâdının elinde perde ipiyle boğularak canını verdi.

Böylece Türkiye Devleti tarihinde siyasi güç sahibi ve bu gücü kötüye kullanan kadınlar dönemi yine bir kadın tarafından bir daha açılmamak üzere kapatıldı. Hatice Turhan Sultan, yeniçeri ağaları saltanatına da son verdi. Devlet içindeki anarşiye çözüm bulmak için Köprülü Mehmet Paşa'yı sadaret makamına getirdi. Köprülü Mehmet Paşa ve ondan sonra bu makama gelen Köprülüler, Osmanlı Devleti'ne son defa kudretli bir dönem yaşattılar.

Hatice Turhan Sultan, beş yıl süren padişah naipliğinden sonra Harem'e çekildi. Kendini hayır işlerine verdi. İstanbul'da Eminönü'nde Yeni Cami'yi yaptırdı. Bu dönemde Girit fethedildi. Almanya cephesinde önemli zaferler kazanıldı.

Hatice Turhan Sultan, hayatının son dönemini Edirne Sarayında geçirdi. 1683 yılında Osmanlı Devleti için bir dönüm noktası olan Viyana bozgununu görmeden hayata gözlerini kapadı. Denilebilir ki; bu vatansever, büyük kadının vefatından sonra Osmanlı Devleti de çöküşe geçti.

Kaynakça;

Prof.Ahmet Akgündüz, Osmanlı'da Harem, Osav, İstanbul,1995

Andre Clot, Muhteşem Süleyman, çev.Turhan Ilgaz, Milliyet Yay.İstanbul,1994

Yılmaz Öztuna, Osmanlı Haremindedir 3 Haseki Sultan, Ötüken, İstanbul,1998

Şubat/ 2012

www.zekionsoz.com